

DIRECCIO Y REDACCIO.

CARRER DE LA PRINCESA,

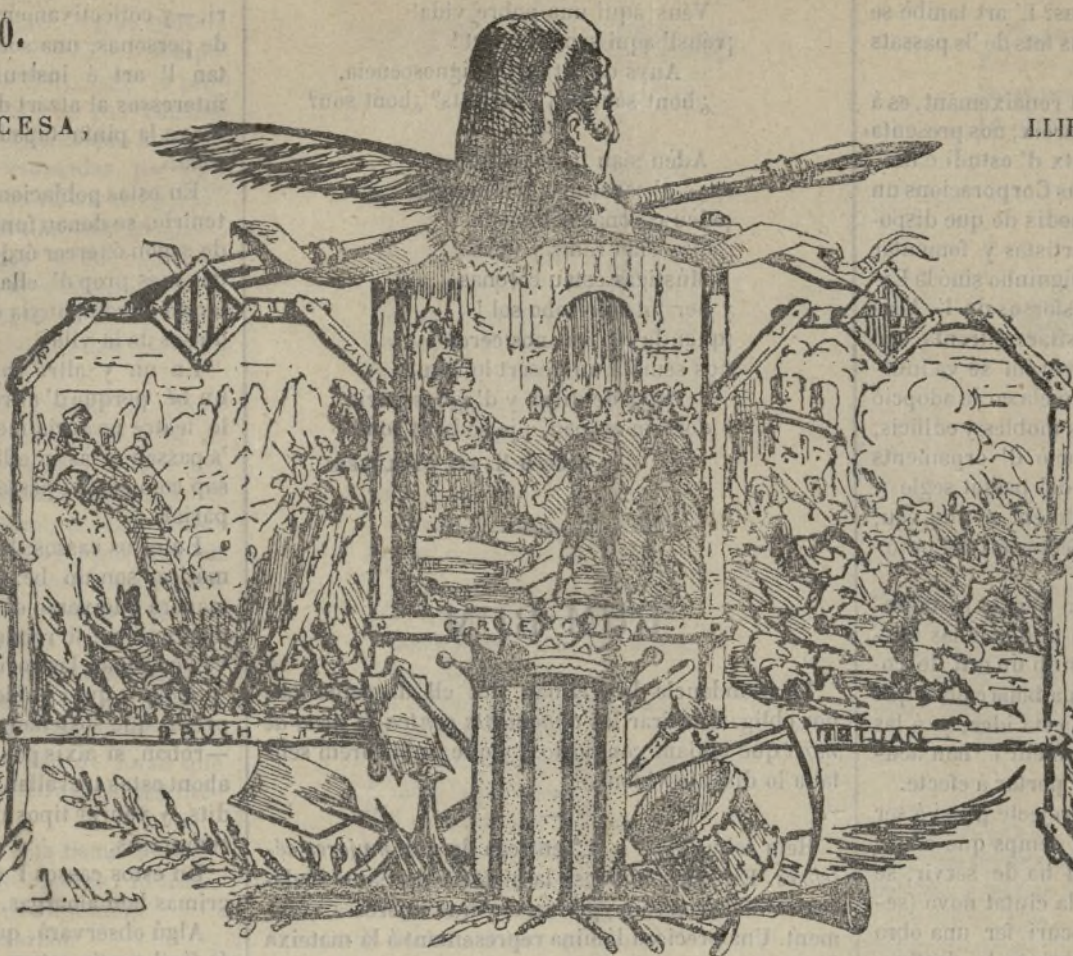
número 1, pis 2.

ADMINISTRACIO.

LLIBRERIA DE EUDALT PUIG,

Plassa Nova, núm. 5.

2 cuartos.

2 cuartos.

ANUNCIS
A PREUS
EQUITATIUS.

LA BARRETINA.

LITERATURA,
CIENCIAS
Y ARTS.

SEMMANARI POPULAR.

SUMARI

DE LAS MATERIAS QUE CONTÉ AQUEST NÚMERO.

Conferencias religiosas, per Antoni Duran y Roca, Pbr.—
Un projecte, per A. Aulestia y Pijoan.—Anys perduts, per
Joseph Martí y Falguer.—Rum, Rum, per F.—L'art y las
societats dramáticas, per F. Ubach y Vinyeta.—La nina de las
violas, per Francisco Manel Pau.—Javier Ramirez, per A.
Serra.—Soluciones á la Xarada y al Geroglífico del número pas-
sat.—Xaradeta, per X.—Geroglífico.—FOLLETI: La Joyas de
la Roser, per Guadalupe Cortés Wighlen.

CONFERENCIAS RELIGIOSAS.

II.

IDEA DE LA MORT.

Pensar en la vida, sempre en la vida,—may en la
mort—es torpesa, ja que tots los homens estem des-
tinats á morir.

La mort es la consecuencia de la vida, es la lògica
de la naturalesa.

Tot lo que te principi sol tindre fi, l'home ha tin-
gut un principi, luego deu morir.

Y per altra part, ¿no 'ns es un be lo morir?...

La mort es per mi la tranquilat del cos, la vida
del ánima.

La materia no s'es feta pera ser immortal, l'áni-
ma sí.

Rés me fa, donchs, la mort del cos, sabent que l'
ánima no morirá.

Molts temen la hora de la mort.

Jo no la temo gens.

La mort m'ha de portar la felicitat que en va jo
esperaria en aquest mon, la tranquilat que no's
pot logar en la terra.

¿Quan dols es morir!...

Desgraciad de qui no creu en la immortalitat de la
ánima...

Aquest no pot ser may felis.

Veritat es que si no hi creu, pot logar la felici-
tat material usant de medis reprobables, pot enri-
quirse robant y assassinant, pot gosar portant la des-
honra per tot arreu,—mes ¿y la tranquilat de la
conciencia? ¿y la sombra del cadavre que sempre
persegueix al assassino? ¿y la doncella que pregunta
á son fingit aimant, que n'ha fet de la seva honra?

Lo qui desconeixent los principis fundamentals
del cristianisme, no creu en l'altra vida, no [espera
en rés ni creu en rés, ¿quin consol té despres, quan
se recorda del mal que ha fet?]

Ni tant sols li queda 'l consol de la penitencia.

Quan deu sentir arribar l' hora de la mort, com
deu trobar á faltar un Deu á qu' implorar clemencia,
pietat, compassió!...

Quan terrible li deu ser lo deixar d' existir...

Trista haurá sigut per ell la vida y trista será tam-
bé la idea de la mort.

¡Ditxós qui creu y espera!

Pera lo verdader cristiá la mort es la vida, no es
deixar de existir; lo verdader creyent de Cristo creu
que deixa un mon plè d'espinas pera anar á un mon
plè de flors.

¡Trista es la vida, hermós es morir!...

ANTONI DURAN Y ROCA PBR.

UN PROYECTE.

Encara que siguém los darrers, volém y devém dir
alguna cosa en prò d' una idea que germinava en lo
cap de tots los vèrs amants de las bellas arts y que
ha pasat ara al estat de projecte. Nos referim al de
la construcció d' un edifici destinát á exposició per-
manent d' objectes d' art.

S' observa, per fortuna, d' algun temps en aquesta
part, en nostra Capital, un renaixement á un temps
literari y artistich, que 'ns fa molt esperansar pera
l'esdevenidor,—y 'l que 's deu atribuir, al menys en
la primera d' aquellas formas, al nou rebrót de las
lletras catalanas.

Això, y l' entusiasme que 'ns inspiran tots los ade-
lantaments tan útils y honrosos com aquest pera nos-
tra pàtria,—es lo que 'ns fa simpatisar particularment
per aquest projecte.

Hem dit, y se 'ns permetrán duas paraulas pera
probarho, que 'l modern renaixement catalá podia
envaneixers d' haver desarrollat lo bon gust y 'l fo-
ment en literatura,—y afegim ara qu' aquest millora-
ment ha degut portar també profitosas consequen-
cias al camp de las arts propiament dites. Observis
sinó, un poble que careix completament de noticias
sobre sa historia y jamay han sonat en sa orella los
noms dels héroes que la ennobliren; se 'l veurá aba-
tat, sens vida, això es: sens arts, sens literatura,
com lo viatger que trist y defallit camina per ter-
ras estranyas perque ningu li ha dat rahò de las fonts
de cristallinas aigües que amagadas entre lo fullat-
ge lo deurian reanimar en son camí. Ara bè ¿ahont
trovará un poble aqueixas desitjadas fonts, sinó en
sa propia historia? ¿qui li donará sinó ella la sava
que ha de fer fructiferar l' arbre de sa vida? ¿y com

se li farà conèixer á n'aqueix mateix poble sa historia sens vestirla ab las galas literarias? L'art també se inspira en l' historia; sols los grans fets de 'ls passats temps lo fan sublim y casi diví.

La segona de las formas d' aquest renaixement, es á dir, lo que á n' aquest últim se refereix, nos presenta en los particulars, un marcat desitx d' estudi é imitació de las obras clásicas,—y en las Corporacions un especial cuidament pera, ab los medis de que disposan, ferlas conèixer als novells artistes y fomentar son estudi entre totas las classes. Diguinho sinó la Exposició retrospectiva devuda als esforços de l' Academia de Bellas Arts, la que visitaren trenta mil personas; pròviu lo bon gust que veyém se va infiltrant en totas las classes y que 's revela en la adopció de colors delicats y suaus pera los mobles y edificis, y en l' allunyament de la acumulació d' ornaments que caracterisá lo barroquisme del passat segle y part del present; y proclamíu finalment en alta véu, la mateixa iniciació d' aquest projecte, fill del entusiasme d' uns quans jovens.

Nosaltres, donchs, que treballém pera la restauració d' una literatura y una llengua que son las nostras,—no podém menys de alentar ab un crit de coratge als artistes adalits també d' una bona causa, que s' afanyan pera la realització d' aquesta idea; y á las personas en general, que favorablement l' han acullida y que cooperan á que 's puga portar á efecte.

Lo que falta sols, es que lo tal projecte passi á ser prompte un fet, y que al mateix temps que ab la construcció del edifici que pera éll ha de servir, se dongui un element mes de vida á la ciutat nova (segons creyém se tén pensat), se procuri fer una obra artisticament digna del objecte á que se la destina, cosa per desgracia no molt comuna en los moderns y principals edificis d' aquesta Capital.

A. AULESTIA Y PIJOAN.

ANYS PERDUTS.

Anys de ditxa y d' ignoscencia,
anys d' esperansa y d' amor,
per mes que os cerco, no us trobo
ni os oviro pèr l' entorn.

Avans mon cor voltejavan
y omplian de ditxa 'l cor,
y si 'ls ulls tenian llágrimas
la ment tenia il·lusions.

Anys de ditxa y d' ignoscencia
¿hont sou, anys perduts? ¿hont sou?

¿Perqué no os puch torná á veurer
si sento vostres recorts?

¿Será que 'ls vèls d' anyoransa
m' ánima han cobert del tot?

¿Será que ma fantasia
axeça ja en va son vol?

¿Será que fugí l' esperansa
y ab ella havéu fugit tots?

Anys de ditxa y d' ignoscencia,
¿hont sou, anys perduts? ¿hont sou?

Fugiu, plabers de la vida,
fugiu, mentidas sou tots
que enverinéu los deliris
ab lo verí dels dolors.

Del desengany la gelada
tots mos ensomnis ha mort;
¡amor y gloria! fantasmas,
reflectes d' un altre mon.

Anys de ditxa y d' ignoscencia,
¿hont sou, anys perduts? ¿hont sou?

¡Ay que las horas passadas
hermosas y dolsas son!

¡Ay qu' existeix la ventura
en l' ignoscencia tan sols!

¡Ay que he tingut molts d' ensomnis

y cap d' ells veritat fou!

Véus aquí una pobre vida!

¡véus! aquí sense conort!

Anys de ditxa y d' ignoscencia,
¿hont sou, anys perduts? ¿hont sou?

Adéu siau pera sempre,
anys d' esperansa y d' amor!

¡adéu coronas somniadas!

¡adéu siau rams y flors!

Mústigas estéu coronas

y per tot me trobo sol!

¡quan la realitat nos cerca

nos sembla un desert lo mon!

Anys de ditxa y d' ignoscencia,
dormiu en pau, ¡ja sé hont sou!

JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.

RUM RUM.

La abundancia de original, tot ell de actualitat, nos obliga á retirar los *arguments contra la pena de mort* que teniam compostos, y que publicarem sens falta lo disapte vinent.

Hem rebut la 4.ª y 5.ª entrega de *Las mujeres célebres*. En ellas comensa la historia de Santa Eularia, molt ben escrita, per cert, y que interessa vivament. Una preciosa lámina representant á la mateixa Santa acompanya la obra. La recomeném als lectors.

Doném las més espressivas gracias á *El faro bisbalense* per las frasses falagueras que 'ns dedica en sos dos números últims. Mólta alegría 'ns causa y mólto nos honra que un dels periódichs ab qui més simpatisém, nos dongui mostrars de carinyo y fraternitat.

F.

L' ART Y LAS SOCIETATS DRAMÁTICAS.

No és ja per cert de quatre dias que, dels llavis de totas aquellas personas qu' estiman lo teatre que á tanta altura posaren Calderon, Lope, Molina y últimament Moratin,—sentim esclamar: lo teatre espanyol vá de caiguda, la flama de nostres ingenis s' apaga, l' art agonisa.

¿Es cert aixó? nos atrevim á preguntar nosaltres.

Es cert. ¿Y com se compren? L' afició de la juvenut al teatre és moltíssima; los que de una manera ó altra fan per seguir las petjadas de Talma y de La Torre no son poch, y no mancan per cert miralls que fent reflectir en plé segle XIX los raigs dels astres que brillaren en nostra escena en los segles XVII y XVIII, sostingan molt per sobre á la dels estrangers la fama del nostre teatre.

Magníficas y ben escrites produccions nos han donat los ingenis de la nostra época pera posar á ratlla seguida de la dels contemporans de Felip IV. Per cert que no devem desdenyarnos de nombrar després de *La vida es Sueño* y *La Mojigata*,—*Los Amantes de Teruel* y *El tanto por ciento*, perque son produccions que com moltras altras—aixís del teatre antich com del modern—son un dels mols títols de gloria que registra en las fullas de sos anys la nostra benlloguda Espanya.

Donchs, qu' és lo que hi podrá haber de cert en la caiguda de nostre teatre? d' ahont naixerá lo mal? d' ahont? De las societats dramáticas.

Las societats dramáticas en relació al art son un bé y son un mal.

Son un bé quan establertas en poblacions de poca importancia, que per causas difícils de vencer no pot ningú, individualment, arriscarse á las even-

tualitats en que pot trobarse compromés un empresari,—y collectivament, aixó és, formant alguna apléch de personas, una societat sostenent lo teatre, fomentan l' art é instruint al poble sens' esposar sos interessos al atzart d' una fortuna, que no sense motiu se la pinta tapada d' ulls caminant sobre una roda.

En estas poblacions, si la societat es prou pera sostenir-lo, se donan funcions periódicas per companyias de segon ó tercer ordre, vingudas de las ciutats situadas mes prop d' ellas, y si possible aixó no és, se forma lo companyia de joves dels més triats y estudiosos de la vila.

En un y altre cas las societats dramáticas son un bé, perque d' altra manera en las ditas poblacions lo teatre no seria mes que un nom, y las horas que 's passen, y las intelligencias que s' ocupan d' éll, qui sap com serian passadas, qui sap ab lo que s' ocuparian.

En estos cassos. ho torném á dir: las societats dramáticas son un bé, y l' art no pot per cert de cap manera queixarse d' ellas, pus que si bé no li creman enséns, li rendeixen un tribut qu' és de molt valor. ¿Quan las socielats dramáticas son un mal?

Sempre qu' establertas en ciutats ahont hi ha empreses que sostenen verdaderas companyias de vers,—roban, si aixís pot dirse, los espectadors als teatres ahont estas trevallan, pera ferlos hi sentir versos mal dits, y veurer tipos mal estudiats y situacions pitjor compresas.

En estos cassos l' art déu plorar, y déu plorar llágrimas ben amargas.

Algú observará, que 'l públich de las ciutats ahont és fácil sentir actors de primera ratlla, may deixarán aquests pera sentir uns aficionats que tot lo mes que pujan tindrer, serán desitjs de fer alguna cosa; á n' aquests los hi respondrem, que, si la entrada dels teatres fós franca, seria aixís, mes que no sent-ho, ja no,—y lo perque lo compendreu sense cap mica d' esforços: los sócios de la reunió A y los assiduos concurrents á la tertulia B, que per una petita cantitat portan tota la familia á una funció, en la que, per lo general, se fa memoria de l' art quan ja de tot s' ha parlat, y altra cosa no trovan per matar l' estona.

En aquests cassos poden succehir dos casos: que la companyia siga de aficionats, ó que per una avenencia de la societat ab l' empresa, esta cedeixi á la primera en las nits de sas funcions, la seva companyia de verdaders actors. En lo primer cas, no créch qués tinga de dir, lo que las produccions qués pòsan en escena surtan malejadas, lo concepte que tota persona d' una mica de coneixement pot formarse dels autors y sobre tot, las moltras injurias que á l' art se fan.

En lo segon cas no sé si encara lo mal es pitjor.

La entrada del teatre en los dias de funció pública, té de préu, parlém en general, dos rals; las localitats són altres dos rals, total quatre rals per persona. Ara afiguremnos que una familia, qués compon de marit y muller ab dos fillas, acostuma anar una vegada la semana al teatre, y 'ls costa la funció quatre pessetas. ¿Creuhen vostés que 'l marit poguense fér sócio de alguna reunió dramática, en la que li donan una entrada de senyor y tres de senyora ab los seus corresponents assientos,—tot lo més per cinch ó sis pessetas mensuals,—preferiria pagarne setze ó vint?

De cap manera. Veuen, per lo general, lo dimars ó be 'l divendres, la funció que té de donarse, igual interpretació dels actors en sos respectius papers, los mateixos trajos y lo mateix decorat escénich, y per acabar-lo de engrehir, va al teatro los dias en que no hi va la gent de baixa estofa.

La qüestió es clara y la tria no gayre ductosa. Ell disfrutá de lo mateix que disfrutaria 'l diumenge; las noyas per la rahó de qués ballan uns rigodons y un vals després de la funció, están més contentas, y la mare, per la circunstancia de haberhi tres ó quatre joves, que ella diu de bona posició, que tiran alguns compliments á sas fillas, está més joyosa de la reunió que no sé que dirme 'n, y com se deixa fácilmente compendre, prefereixan tots mólto més anar á veurer las funcions de la societat que no las del diumenge ó altres dias en que 'l teatre es públich.

Ara tenint en compte que de families com aquesta n'hi ha moltes; que las societats dramàtiques no són pocas;—té de resultar, y es molt natural, que 'ls productes del teatre disminuïen de una quantitat bastant respectable, de lo que segueix que las produccions dels autors no són tan estimadas, parlo pecuniariament, que aquestos no treuallan ab tanta fé desde 'l moment que han de treballar més per guanyar lo mateix que avans ab menos treball, pero ab més mèrit, ne guanyavan,—y que últimament, l'art qu' es á lo que més se deuria atendre, y lo que més se deuria respectar, ne surt de tot aixó més que maltractat.

¿Poden per cap terme en estos cassos las societats dramàtiques fér gens de bè al art? No, hi ho dihem verament convensuts. Sols en lo únich cas qu' hem citat al principi d' est article, mereixen las ditas societats lo nostre assentiment; d' altra manera, las creyém inútils y perjudicials, pus que en qüestions d' art, sols que per art y per l' art se déu treballar, fent tota exclusió del interés, ja que aquest está enterament renyit ab ell.

Lo dia en que entre 'l públich de las grans ciutats comensi á minvar aquesta fuga qu' hi ha avuy al dia per las societats dramàtiques, creyém que 'l teatre tornarà á n' aquell estat de vida y de forsa que tots los verdaders aymadors de nostras glorias literarias sentan que hagi passat.

Á las horas podrém dir: no no, la flama de nostres ingénis no s' apaga; l' art no agonisa; lo teatre espanyol encara es lo primer teatre del mon.

Demá fos, que á fé nos n' alegrariam

F. UBACH Y VINYETA.

LA NINA DE LAS VIOLAS.

Als vidres de la finestra
La nina s' está mirant
Un pom de violas, que porta,
Al mitj del pit, com li escau.

Eix pomet va regalarli
Lo diumenje al serne al ball,
Lo baylet de la masia
De sos ulls enamorat.

Tot d' una dalt la finestra
Ne véu caure un altre ram,
Un cavaller que passava
Dins sa cambra l' ha tirat.

La nineta ne traú prompte
Lo qu' en son pit du posat,
Y al posarse en lo pit l' altre,
Tira aquest finestra avall.

Després ne deixa sa cambra
Y fuig darrera 'l cavall,
Qu' escumejant per la boca,
Lo cavaller fá trotar.

Mes lo cavall sens frè corre
Y may lo pot atrapar,
Y 'l cavaller que 'l cavalca
Ni tant sols d' ella fá cas.

Desfallida la nineta,
Senglotant en terra cau,
Y desfulla d' una en una
Las violas de son ram.

Quan n' ha cobradas las forsas
Se n' entorna dret al mas;
Per lo qu' ella á tots pregunta
Respóndrerli ningú sap.

—Lo baylet de la masia
Hont lo podria trobar?
Lo baylet de la masia?...
¿Que s' es fet de mon aymant?

Plorosa 's tanca en sa cambra,
Tréu la cara al finestral,
Passa un frare enllá de l' era...
La nineta llens un ay!

FRANCISCO MANEL PAU.

JAVIER RAMIREZ.

Hacer bien que Dios es Dios.

Qui es Javier Ramirez?...

Un home educat en la escola ilusoria, un infel·lis que 's feu la ilusió de creuers' que 'l pais devia progressar, un insensat que tingué la ridícula pretensió de fer comprendre al poble que tenia drets y debers, un malaventurat que volgué parlar de fraternitat y verdader Cristianisme, un ser digne de llástima que volgué tindre per patria á tot lo mon.

Javier Ramirez es un boig.

Vejetava en lo terreno de las ilusiones, se pensá que los pobles estavan dormits, que jeyan en la inercia, y que se 'ls devia despertar.

Se figurá que 'l poble se recordaria de las verdaderas máximas morals que ell li ensenyava, somniá en lo cambi complert de la naturalesa humana, somniá en lo despertament del home.

Pobre Ramirez! ; Estava boig!...

Cregué que los seus esforços en be de sos germans foran premiats, que los pobles li agraphirian son bon cel, que recordarian sas doctrinas, que cultivarian la veritat, la bellesa y lo be.

CAPITOL VII.

La primera edat.

Quan en Mateu torná á casa seva era dia clar.

Trová á la seva dona agenollada devant de una estampa de la Mare de Deu de Monserrat pintada ab colors molt vius y poch artistichs; pero que no per aixó inspiraba menos devoció á los de la casa.

Demunt de la caleixera hi havia encés, en un candelero de llautó molt net y molt lluent, un tros de ciri del Monument. En la última Setmana Santa lo havian portat senser y ben adornat ab paper retallat á la parroquia pera il·luminar la sacrosanta urna y contribuir al brillo de la solemne funció; mes després havian tingut prou cuidat de pasar á recullir lo tros que sobrava, perque no era cosa de despreciar, sabent, com totom en lo poble, que encenentlo en casos senyalats lliurava als sembrats de la pedra, á las casas del llamp y als que en ell teman fé de pendrer mal y cap desgracia.

Entrá en Mateu, com dihem, á casa seva portant en brassos á la Roser y ab la seva sola presencia desaparegueren totas las angustias y temors que agitavan feya algunas horas lo sensible y atribulat cor de sa muller.

Marta, que aquet era lo seu nom, després que convensuda per lo accent de autoritat de son marit lo havia deixat anar en persecució dels saqueixadors de la vila y en defensa dels vehins, quedá com atontada un instant y no tardá en declararseli una reacció de amor envers aquell que era son tot en lo mon, la qual feu renaixer sas angustias y congojas.

En fantásticas formas se li apareixian, com á Machbet sos animals remordiments, tots los perills que amenasavan á en Mateu. Ja se 'l figurava sent víctima del furor dels soldats francesos, mutilat y trossejat per 'ls sabres y bayonetes dels enemichs, llensat y

Lo airet fresch que allí se sentia y també la plegaria dirigida ab fé á Aquell de qui tot be dimana, calmaren los agitats esperits dels dos desgraciats y 'ls disposaren pera reflexions mes sensatas, que si no bastavan á treurer 'ls del perill, podian fer que 'l arrostressen ab la enteresa y conformitat propia de homens.

Aixis fou que quan lo foch en son destructor viatge arrivá á apoderarse de la porta de la galeria y rugí de rabia al sentir la frescor de la nit y lo humit oreig que venia de la riera, nó trová homens á qui la desgracia hagués convertit en ximpls entregats al desespero y al plor, sino varons dignes que saben que no es deshonra caurer devant del mes fort.

En Mateu apretá fortament contra son pit á la Roser y se agenollá dirigint al cel sos ulls y son ánima, pregant mes que per ell, per aquell infant que trovava la mort avans de haver pogut coneixer la vida.

En Bernat se creuhá de brassos y adelantá un pas cap á las flamas.

—Ja se ha acabat... murmurá.

En aquell moment un raig de inspiració divina il·lumina á en Mateu.

Los medis humans feya rato que se havian apurat tots. Sols en Deu podia quedar confiansa.

En Mateu era cristiá, y ho era de tot cor. Ja le hem vist com no s' havia descuidat de resar.

Pero fins á llavors havia pregat per los morts, presuposant la impossibilitat de sortir ab vida de aquell apuro; pero ¿Per qué al Deu que tot ho pot, no havia de demanarli lo que ja considerava perdut?

—Mare de Deu del Socós! esclamá de repent com inspirat per la idea de que alló que tant malament se trovava podia tenir un bon fi per intervenció sobrenatural, Mare de Deu del Socós! apiadeuvos de aquets infelissos fills vostres que en cas tant apurat se veuen. Salveu del foch nostras vidas y jo vos prometo dedicar la meua al amparo de aquest angelet, que va á trovarse en la terra abandonada y sola. Jo fas vot de mirarla de aquí en devant com á filla y de educarla com esclava vostra!

Lo que Mateu demanava era un miracle. Y ¿per qué no havia de ferlo la Providencia en favor de un home honrat y temerós de Deu?

